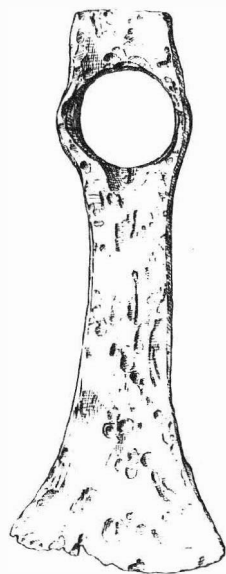

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1978

BRNO 1980

SIEDLUNG DER KULTUR MIT MÄHRISCHER BEMALTER KERAMIK /MBK/ IN OPATOVICE

/Bez. Vyškov/

Vratislav Janák, Muzeum Vyškovska Vyškov

In den Sommermonaten des Jahres 1978 realisierte die archäologische Arbeitsstelle des Museums die Rettungsgrabung eines Teiles der Siedlung mit jüngerer MBK auf dem Baue des Grosskapazität - Kuhstalles der LPG Klement Gottwald Dědice, der von dem Agrostav Bučovice in Nachbarschaft des bestehenden Genossenschaftskuhstalles in Opatovice, Flur "Podsedky," durchgeführt wird. Die Grabung begann sofort nachdem die Meldung erstattet wurde am 11. Mai und endete zu Beginn des Septembers.

Die Siedlung liegt auf den Feldern zwischen Opatovice und Dědice, auf einem sehr mässigen östlichen Hang am Rande der Terrasse des Flüsschens Malá Haná. Das Liegende besteht hier aus verlagerten Lössen mergelartigen Charakters in verschiedenen Nuancen von gelbbrauner Farbe, manchmal auch graugrün. Die schwarze Ausfüllung der Objekte war mit dem Liegenden, Holzkohle - stückchen, zerfallenem Lehmewurf vermischt. Die Objekte befanden sich unmittelbar unter der Ackerkume, nach Angaben der Bauarbeiter 20 - 40 cm mächtig. Eine Kulturschicht war auf der Siedlung nicht.

Insgesamt hat man Überreste von 12 Siedlungsobjekten verzeichnet, teilweise gestört oder gänzlich zerstört; es ist allerdings nicht ausgeschlossen, dass weitere Objekte bereits früher bei Erdarbeiten spurlos verschwanden. Eine Interpretation des grösseren Teiles der Objekte ist nicht gut möglich; Obj. Nr. 3 war ein törnerner Backofen, Obj. Nr. 12 war ein grösserer Komplex, aus dem es gelang einen Ofenboden mit Steindestruktion und den Boden einer von der Seite anliegenden Grube zu bergen, die grossen Objekte Nr. 2 und Nr. 10 waren vielleicht Lehmgruben, in dem nicht interpretierbaren Obj. Nr. 8 fand man 3 Pfostengruben, Obj. Nr. 11 war gänzlich steril, in Obj. Nr. 8 war nur Lehmewurf und einige geringfügige Knochenbruchstücke, in Obj. Nr. 7 einige unverzierte Scherben.

Unter dem Material aus den Objekten sowie von der Oberfläche dominiert Keramik/ausser Gefässscherben auch einige Spinnwirtel/, ferner gewann man Lehmewurf, eine kleinere Menge an Spaltindustrie, 5 Fragmente von geschliffener Industrie, Bruchstücke von Mahlsteinen. Auffallend ist eine beinahe totale Absenz an Knochen, gewiss durch den Einfluss der Lagerungsbedingungen verursacht.

Unter der Keramik überwiegt grobe Siedlungsware, nicht allzu gut gebrannt. Weit weniger ist fein geschlemmte dünnwandige Keramik, ebenfalls schlecht gebrannt. Die Verzierungen sind vor allem plastisch, es dominiert die Knubbe in Form eines Eulenkopfes, sehr häufig ist die Rand- und Umbruchkerbung, sehr selten sind Reste einer roten Bemalung. Morphologisch weist die Siedlung eine übliche Skala von Gefässformen der jüngeren MBK auf; nicht einmal die Spinnwirtel, Spalt- und Schliffindustrie entziehen sich der zeitlichen Einreihung. Der interessanteste Fund ist ein keramischer Zylinder, mit einem "Eulenkopf" beendet - ein unikates Idol - aus Obj. Nr. 9.

Die Siedlung gehört der jüngeren Stufe der Kultur mit MBK¹ an; das Material des Grossteiles der Objekte kann man seiner älteren Phase /Ila/ zuschreiben; Obj. Nr. 9 und Nr. 12 weisen bereits Merkmale der jüngeren Phase /Ilb/ auf.

Der Bau störte nur einen Teil der Siedlung; offensichtlich setzt sie in westlicher und südlicher Richtung fort, die Prospektion wurde jedoch wegen den hochgewachsenen landwirtschaftlichen Kulturen nicht durchgeführt.

Am nördlichen Rand der Siedlung hat man im Lössliegenden einen weiss patinierten Abpliss aus gelbem Hornstein gefunden, vielleicht mittelpaläolithischer Provenienz².

1 P. Košťálek, Die Lengyel-Kultur in Mähren, Praha 1973

2 für die Konsultation danke ich Dr. K. Valoch.

OBJEKT S MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU Z BRNA - BOSONOH

/okr. Brno-město/

Eliška Kazdová, FF UJEP Brno

/Obr. 5, 6 /

Při rozšiřování hlinišť na severovýchodním okraji cihelny Gustava Klimenta v Bosonohách byl zjištěn na podzim r. 1978 další sídlištní objekt s moravskou malovanou keramikou. Od roku 1973, kdy

se v cihelně zachytily první nálezy s MMK, je to již šestý objekt patřící k uvedené kultuře¹.

Objekt č. 6 tvořila nepravidelná elipsovité jáma / $d = 3,4$ m; $š = 2,8$ m; $hl = 0,82$ m/, zahlou - bená do mírného sprašového svahu. Popelovité šedá výplň jámy obsahovala značné množství kerami - ky, dále štípanou industrii /obr. 6:2-5/, surovinu na výrobu broušené industrie, mazanici a několik zvířecích kostí. K nejpočetnějším nálezům patří keramika, které bylo získáno celkem 325 fragmentů. Po laboratorním zpracování a slepení odpovídajících částí střepového materiálu se z dalších analýz vyloučilo 20 indifferenčních fragmentů. Zbývající soubor pochází asi z 24 nádob; z typologického aspektu² jsou nejčastěji zastoupeny mísy /29,2%, dále hrnce a putny / $16,7$ %/, mísy na nožce /12,5% a tenkostěnné pohárky /8,3%. Stejnou relativní četnost pak mají hřibovité nádoby, na - běračky a drobné keramické tvary / $4,2$ %/. Z hlediska fyzikálních vlastností převažuje keramika se středozrnným, místy až hrubozrnným materiálem s hustotou od 2,20 do 2,25 g/cm³ a od 2,29 do 2,40 g/cm³. Keramická hmota je pórovitá, v mnoha případech slabě vypálená s nižším stupněm tvrdosti.

Na keramice z objektu č. 6 lze sledovat řadu vlastností významných z hlediska chronologické - ho. Přítomnost žlutočervené malby /obr. 6:10-12/ nepochybně svědčí pro starší stupeň, avšak pro spolehlivé stanovení vývojové fáze není v našem případě sama o sobě postačujícím kritériem v důsledku malého počtu dobře "čitelných" ornamentačních prvků a motivů. Pro zařazení studovaného souboru do mladší fáze staršího stupně kultury s MMK je důležitý výskyt rýsované ornamentace v podobě rozpadlého pletence provedeného jedinou ostrou linií /obr. 6:15/. Uvedenému chronologic - kému určení odpovídá i charakter kompozice motivů, které nepokrývají souvisle celý povrch nádo - by, ale jsou uzavřeny do obrazce. Z plastické výzdoby jsou zastoupeny zejména výčnělky polokulo - vité /obr. 5:4; 6:10,19/, odsazené /obr. 5:1; 6:8/ a vysedlé /obr. 6:7,9/. Ojedinele se také ob - jevil deformovaný svíse protáhlý výčnělek /obr. 6:6/, asymetricky vystouplý /obr. 6:1/ a výčně - lek s mělkými oválnými jamkami, vzdáleně připomínající "soví hlavičku" /obr. 6:20/. Vedle pře - vládnutího zaobleného okraje se na nádobách vyskytl také okraj zúžený /obr. 6:16/, hrotitý /obr. 6:17/ a kyjovitý /obr. 6:18/. V dostupném souboru nebyla zjištěna ani v jediném případě technika rýsování svazkem jemných linií, ani bíle malovaná ornamentace.

Provedený rozbor potvrzuje, že materiál z objektu č. 6 z Bosonoh je současný s nálezovým fondem předchozích pěti objektů³ a patří rovněž do mladší fáze staršího stupně kultury s MMK, tj. do lb podle periodizace J. Palliardiho. Přestože je objekt č. 6 od dříve prozkoumaných poměrně hustě koncentrovaných objektů značně vzdálen /přes 70 m/, je prokázáno, že náleží ke stejnému osídlení; jeho objevení upřesňuje naši dosavadní představu o rozloze zkoumaného sídliště. V sou - časné době lze říci, že všech šest zachráněných objektů s MMK fáze lb bylo rozmístěno na ploše 0,5 ha.

Poznámky :

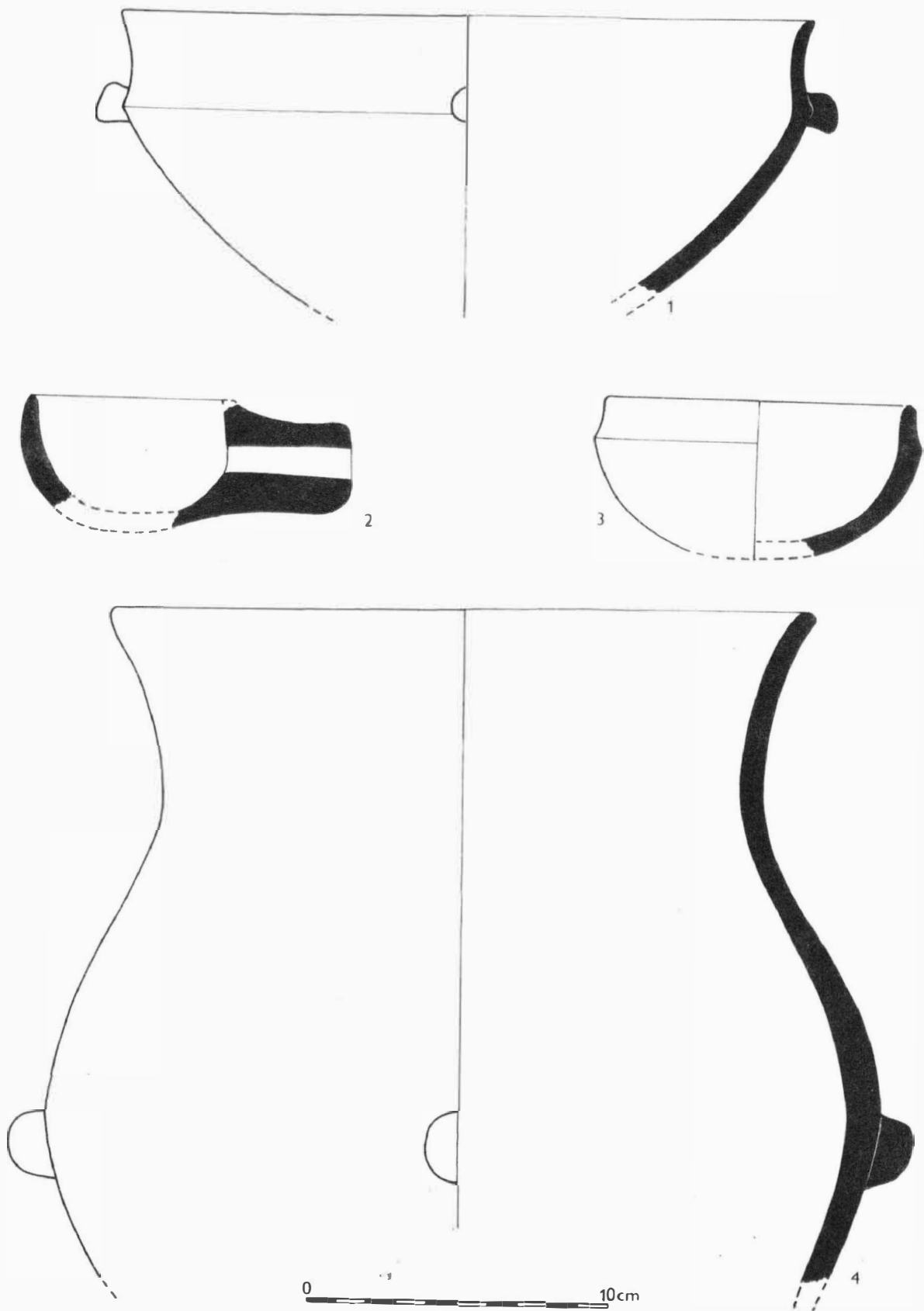
- 1 P. J. Michna, Přehled archeologických výzkumů na Moravě za rok 1973, VVM XXVI-2, 1974, 217; E. Kazdová, Nové lokality s moravskou malovanou keramikou staršího stupně na Brněn - sku SPFFBU E 22-23, 1977-1978, 27-43, obr. 1-6.
- 2 V práci je použito terminologie uvedené v Numerickém kódu moravské malované keramiky /V. Podborský - E. Kazdová - P. Košťuřík - Z. Weber, Numerický kód moravské malované kerami - ky, Brno 1977.
- 3 E. Kazdová, op. cit. 35, 42-43.

Objekt mit mährischer bemalter Keramik aus Brno-Bosonohy / Bez . Brno - město / . Im Oktober 1978 wurde in der Ziegelei in Bosonohy bereits das sechste Sied - lungsobjekt mit mährischer bemalter Keramik entdeckt¹. Objekt Nr. 6 bildete eine unregelmässi - ge elipsenförmige Grube, die ausser Spaltindustrie /Abb. 6:2-5/, Rohstoff zur Herstellung von geschliffener Industrie und Knochen, eine ziemliche Menge an Keramik /325 Fragmente/ enthielt. Auf der Keramik können Merkmale unterschieden werden, von denen einige ermöglichen, den Fund - komplex in eine bestimmte Entwicklungsphase einzureihen. Dazu gehören besonders die geritzte Ornamentik, die mit einer einzigen scharfen Linie durchgeführt ist /Abb. 6:15/, Motive, zu Mus - tern komponiert, gelbrote Bemalung /Abb. 6:10-12/, plastische Verzierung in Form halbkugeli - ger, abgesetzter und hervortretender Knubben². Der angeführte Merkmalekomplex ist für die Ke - ramik der jüngeren Phase der älteren Stufe der Kultur mit MMK typisch, d. h. Phase lb nach J. Palliard.

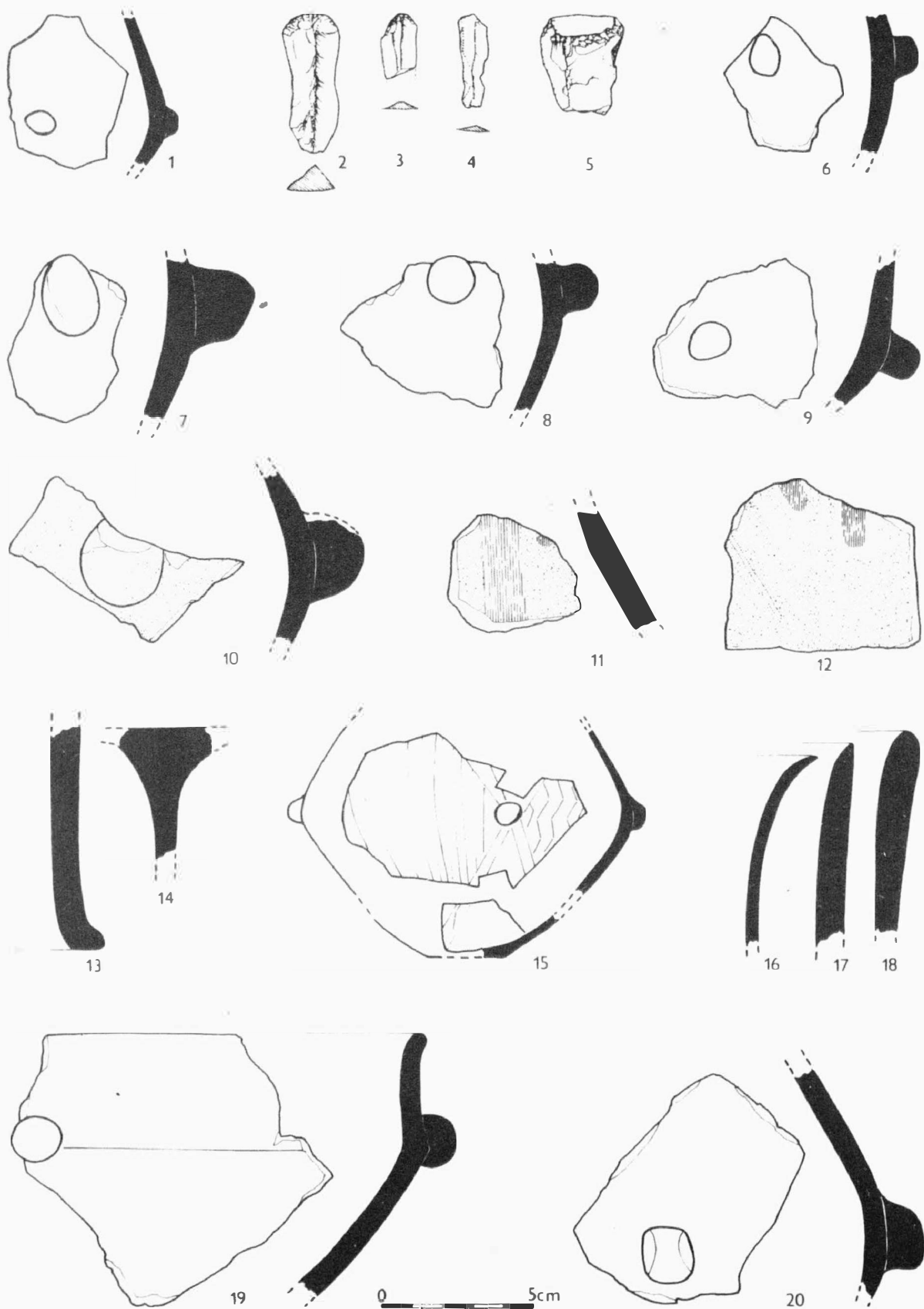
Die Analyse bestätigte, dass das Material aus Objekt Nr. 6 aus Bosonohy gleichzeitig mit dem Fundfond der vorherigen fünf Objekte³ ist und also in Phase lb gehört. Aus dem heutigen Stand der Rettungsaktion kann gesagt werden, dass sich alle sechs gleichzeitigen Objekte mit MBK auf einer Fläche von 0,5 ha befanden.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1978

Vydává	: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor	: akademik Josef Poulík
Redaktoři	: dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady	: dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby	: doc. dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě	: železná motyka ze slovanského sídliště u Palonína
Tisk	: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo	: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis	: 450 kusů - neprodejné

Obr. 5
 Brno - Bosonohy /okr. Brno - město / . Rekonstruovatelné tvary moravské malované keramiky z
 objektu č. 6. - Rekonstruierbare Formen mährischer bemalter Keramik aus Objekt Nr. 6.

Obr. 6

Brno - Bosonohy /okr. Brno - město/. Výběr moravské malované keramiky z objektu č. 6. - Auswahl von mährischer bemalter Keramik aus Objekt Nr. 6.